

Suomenlahti elpyy yhteisvoimin

Kai Myrberg

Suomenlahti-vuoden 2014 perintö

Suomen, Viron ja Venäjän yhteistä Suomenlahti-vuotta vietettiin vuonna 2014, jolloin tehtiin laajasti yhteisiä tutkimuksia ja seuranta Suomenlahden tilasta. Suomessa ympäristöministeriön lisäksi ulkoasiainministeriö ja eduskunta edesauttoivat aktiivisella panostuksellaan teemavuoden sujuvaa läpiviemistä. Kolmen maan presidenttien toimiminen suojelijoina oli kannustavaa. Teemavuosi onnistui tavoitteiden mukaisesti aikaansaamaan kasvavaa dialogia päättäjien, tutkijoiden ja kansalaisten välillä: kaikilla yhteisenä huolena Suomenlahden tila ja tulevaisuus – miten voin auttaa kotomeremme elpymistä?

Yksi innoittava tekijä teemavuoden järjestämiseksi oli halu tehdä lopulta Suomen, Viron ja Venäjän yhteinen arvio Suomenlahden tilan kehityksestä viimeisten vuosikymmenten aikana sekä tärkeimmistä jatkotoimista sen parantamiseksi. Tutkimusyhteisön lisäksi aktiivinen yhteistyö kansalaisvaltuuskuntien, rannikkokaupunkien ja ympäristökasvattajien kanssa synnytti yhteensä yli 250 erilaista tilaisuutta.

Tila-arvio ja suositukset

Tila-arvio -työ on ollut vaikea kokonaisuus. Jotta välttämätön mittausaineiston vaihto kolmen maan välillä ja yhdessä tehtävä tilan seuranta tutkimusaluksilta käsin onnistuisivat, tarvittiin erilliset yhteisymmärryspöytäkirjat maiden ympäristöministeriöiden välillä. Yhteiseen tietokantaan kerättiin Suomen, Venäjän ja Viron Suomenlahdella tekemät vedenlaadun mittaukset yli 15 vuoden ajalta. Lopulta asiat saatiin kuitenkin menemään juohevasti ja nyt voidaan sanoa, miten Suomenlahti voi.

Teemavuoden tuloksena syntynyt, yhteiseen tila-arvioon pohjautuva, päättäjille suunnattu *SYKE Policy Brief - näkökulmia ympäristöpolitiikkaan* valmistui viime vuoden joulukuussa ja itse tila-arvio julkaistaan painettuna tänä keväänä. Sitä on ollut kirjoittamassa yli 100 tutkijaa Suomesta, Virosta sekä Venäjältä ja koordinoimassa SYKEN merikeskuksen senioritutkijat. Se sisältää laajasti tietoa meremme tilasta alkaen rehevöitymisestä, haitallisista aineista ja meriliikenteestä päätyen nykypäivän kuumiin aiheisiin roskaantumisesta ja vedenalaisesta äänimaailmasta.

Mittausaineiston tarkkaan analyysiin perustuen voidaan todeta, että ulkoisen kuormituksen lasku näkyy itäisellä Suomenlahdella, missä merkittävimmät päästövähennykset on tehty. Sen sijaan myönteisestä kehitystä ei nähdä läntisellä Suomenlahdella, koska Itämeren pääaltaan vaikutus on siellä niin voimakas. Ravinnepäästöjä on siis edelleen saatava kuriin koko Itämeren skaalassa, jotta Suomenlahti toipuu: yksin täällä emme voi sitä aikaansaada. HELCOM- ja EU-yhteistyön lisäksi kolmikantainen Suomenlahti-yhteistyö on tärkeää, koska paikallistasolla osaamme ottaa huomioon merenlahtemme erityispiirteet ja hallinnolliset erityisongelmat, sekä ratkaista paikallisia ympäristöongelmia.

Osa syntyneistä suosituksista on laaja-alaisia. Suomenlahti tarvitsee merialueiden käyttösuunnitelman, joka kattaa kaikkien kolmen maan aluevedet. Suunnitelma mahdollistaa merialueen ja meren resurssien kestäväen käytön ja minimoi ihmistoimintojen haitalliset vaikutukset meriluonnolle. Suomenlahden merisuojelualueiden verkostoa tulee kehittää HELCOM-yhteistyössä, huomioiden Suomen, Viron ja Venäjän rannikon ekosysteemien erityispiirteet. Luotettavan seurantatiedon varmistamiseksi on tärkeää, että Suomi, Viro ja Venäjä käyttävät vertailukelpoisia, HELCOMin ohjeistuksen mukaisia seurantamenetelmiä ja laadullisesti korkeatasoista ympäristöanalytiikkaa. Samoin Suomenlahden kuormitusseuranta tulisi toteuttaa HELCOMin ohjeistuksen mukaisesti.

Myös muita suosituksia annettiin. Erityisesti vaelluskalojen luonnonvaraista lisääntymistä pitäisi tukea suurimmissa joissa poistamalla jokien vaellusesteitä sekä kunnostamalla kutu- ja poikasalueita. Turvallisen ruoppauksen ja sedimenttien läjityksen varmistamiseksi tulisi käyttää parhaita käytettävissä olevia tekniikoita. Suuren mittaluokan ruoppaus- ja läjitysoperaatioista tulisi sopia yhteisesti kolmen maan kesken ja niiden ympäristövaikutukset tulisi arvioida kansainvälisten säännösten mukaisesti. Meriliikenteen riskien ennustaminen luotettavasti edellyttää jatkossakin inhimillisten tekijöiden riittävää huomioimista. Lääkeaineiden ja mikromuovien lähteistä, kulkeutumisreiteistä, pitoisuuksista ja haitallisuudesta Suomenlahden ekosysteemille tarvitaan lisää tutkimustietoa. Tutkimus- ja kehitystyötä tulisi suunnata menetelmien kehittämiseen lääkeaineiden poistamiseksi jätevesistä.

Suomenlahtityön jatko

Suomen maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen, Viron ympäristöministeri Marko Pomerants ja Venäjän luonnonvarain- ja ympäristöministeri Sergey Donskoi allekirjoittivat hiljattain kolmikantaisen Suomenlahti-yhteistyön jatkoa koskevan deklaration. Siinä vahvistetaan Suomenlahti-vuoden aikana toteutettuihin tutkimuksiin perustuvat suositukset jatkotoimista meriympäristön tilan kohentamiseksi. Lisäksi julistuksen mukaan maat perustavat yhteisen Suomenlahti-yhteistyön ohjausryhmän, joka vastaa yhteisen seurantaohjelman jatkosta ja koordinoi mm. tutkimusyhteistyötä, johon perustuen meren tilan kehitykseen liittyviä suosituksia päivitetään.

Näin Suomenlahti-vuonna hyvin kehittynyt ja syventynyt meriensuojeluyhteistyö näyttää saavan turvatun jatkon. Tutkimuksen ja tila-arvion tulosten lisäksi olemme oppineet, kuinka haastava, mutta toisaalta mielenkiintoinen alue on näiden kolmen maan välinen ympäristöyhteistyö. Jotta työ olisi osaltaan riittävän konkreettista, on kyettävä ennakoimaan ympäristöriskejä käymällä aikaisempaa avoimempaa keskustelua Suomenlahden meriympäristöä koskevista uhistä tutkijoiden ja päättäjien aktiivisen vuorovaikutuksen kautta. Tässä voidaan hyödyntää Suomenlahti-vuonna kehittynyttä laajaa asiantuntija- ja sidosryhmäverkostoa.

Kai Myrberg
Johtava tutkija
SYKEN merikeskus

Aiemmin sarjassa julkaistut kirjoitukset löydät [täältä](#).